

کد خبر: ۲۷۷۷

تاریخ: ۱۹ اردیبهشت ۱۳۹۸ - ۰۰:۱۹

ازدواج و شیوه همسراری از دیدگاه اسلام | ۲۵

وظایف و حقوق زن و شوهر و شیوه همسراری | ۲

رسول اکرم(ص) فرمود: هر زنی که در برابر بداخلاقی شوهرش صبر و تحمل کند، خداوند مانند پاداش حضرت آسیه (همسر فرعون) به او خواهد داد.

دو. حقوق شوهر بر زن

عصر رسول خدا(ص) بود. بانوی مسلمانی به حضور پیامبر(ص) آمد و پرسید: حق شوهر بر همسر خود چیست؟ پیامبر(ص) فرمود: بسیار است.

او عرض کرد: مقداری از آن را برای من بیان کن.

پیامبر(ص) فرمود: برای زن، روزه گرفتن مستحبی بدون اجازه شوهر جایز نیست و نباید بدون اجازه شوهر، از خانه بیرون رود. بر زن است که خود را با خوشبوترین عطریات، خوشبو کند و زیباترین لباس‌های خود را برای شوهر بپوشد و با نیکوترین آرایش، هر صبح و شام، خود را به شوهرش بنمایاند و حقوق بسیار دیگر... [1]

امام باقر(ع) فرمود: زنی به حضور پیامبر(ص) آمد و گفت: ای رسول خدا! حق شوهر بر همسرش چیست؟ آن حضرت فرمود: این امور را رعایت کند:

۱- از اطاعت شوهر (در امور مشروع) سرپیچی نکند؛

۲- از اموال خانه شوهر بدون اجازه او صدقه ندهد؛

۳- بدون اجازه او روزه مستحبی نگیرد؛

۴- در هر جا که مناسب است در برابر میل او، تمکین کند؛

۵- بدون اجازه او از خانه‌اش بیرون نرود، که اگر چنین کند تا بازگردد، مورد نفرین فرشتگان آسمان و زمین و فرشتگان رحمت و غضب خواهد بود.

او عرض کرد: ای رسول خدا! چه کسی بیشتر از همه، بر مرد حق دارد؟

رسول خدا (ص) فرمود: پدرش (و طبق بعضی از روایات فرمود: مادرش).

او پرسید: چه کسی بیشتر از همه بر زن حق دارد؟

پیامبر(ص) فرمود: «شوهرش».

زن پرسید: آیا من نیز همانند شوهرم بر او حق دارم؟

پیامبر(ص) فرمود: نه، بلکه یک‌صدم آن حق را هم نداری... [2]

امام کاظم(ع) فرمود:

«جَهَادُ الْمَرْأَةِ حُسْنُ التَّبَعْلِ؛

جهاد زن، شوهرداری نیکوست».[3]

مطابق بعضی از روایات، پیامبر(ص) درباره ارزش و پاداش عظیم جهاد سخن می‌گفت، یکی از بانوان به نمایندگی از بانوان دیگر، نزد رسول خدا (ص) آمد و گفت: بیچاره ما زنان که از جهاد، ممنوع هستیم؛ یعنی از آن همه ارزش‌ها و پاداش‌ها، محرومیم.

رسول خدا(ص) به او فرمود: جهاد زنان، شوهرداری نیکو است. اگر آن‌ها این وظیفه را به خوبی انجام دهند، به پاداش‌های عظیم جهاد در راه خدا نائل خواهند شد.

رسول اکرم(ص) فرمود: هر زنی که در برابر بداخلاقی شوهرش صبر و تحمل کند، خداوند مانند پاداش حضرت آسیه (همسر فرعون) به او خواهد داد.[4]

سفارش مادر عروس در شب زفاف به دخترش

بانوی هوشمندی، دخترش را شوهر داد. شب زفاف، هنگامی که می‌خواستند دخترش را به خانه بخت ببرند، او را طلبید و ده سفارش به او نمود و تأکید کرد که برای برقراری زندگی سالم زناشویی حتماً به این ده دستور، عمل کند. او گفت: دخترم! بدان که تو با زندگی پیشین که با آن خو گرفته‌ای و گوشت و خونت با آن هماهنگ شده، جدا می‌شوی و به خانه‌ای که از آن کاملاً بیگانه هستی می‌روی و با رفیقی که با او انس نگرفته‌ای، هم‌نشین می‌گرددی. کنیز او باش تا او غلام تو گردد و این ده دستور را از من بشنو و به آن عمل کن تا در خانه جدید خوشبخت گردی:

۱- با قناعت، زندگی نیکی را با همسرت تشکیل بده؛

۲- در شنیدن سخن همسر و اطاعت از او کوشا باش؛

۳- با چشمی مهربانگیر و نگاهی متواضعانه به همسرت بنگر؛

۴- نظافت و خوشبویی را رعایت کن؛

۵- اموال شوهرت را حفظ کن و بدان که حفظ اموال او با اندازه‌گیری و اعتدال حاصل می‌گردد؛

۶- احترام بستگان شوهر را نگهدار، بدان که این کار را می‌توانی با سرپنجه تدبیر و هوشیاری انجام دهی؛

۷- غذای شوهر را در وقت خود و با کیفیت خوب آماده کن؛ زیرا گرسنگی، عاملی سریع برای بروز ناملایمات است؛

۸ - هنگام استراحت شوهر، سکوت و آرامش را رعایت کن؛ زیرا آشفته نمودن خواب، خشم انگیز است؛

۹- رازهای نهفته را برای او فاش نکن؛ زیرا در صورت افشای راز، از نیرنگ او در امان نخواهی شد؛

۱۰- از او اطاعت کن؛ زیرا سرکشی از خواسته مشروع او، موجب انباشته شدن کینه تو در سینه او می‌شود.

دخترم! اگر این دستورات را با حوصله و تحمل به خوبی انجام دهی، یقین بدان که عواطف شوهر را به سوی خود جلب کرده و در پرتو آن، زندگی شیرینی را با همسرت پدید می‌آوری.[5]

سه وظیفه اصلی و مهم برای زن

طبیعت و سرشت زن تقاضا می‌کند که قبل از هر چیز، به سه کار بیندیشد و خود را به طور جدی برای آن آماده سازد:

۱- شوهرداری؛ ۲- مقام مادری برای تربیت فرزندان؛ ۳- خانه‌داری.

اصل ساختار فطرت زنان، بر این اساس سرشته شده است. با کمال تأسف، دنیای غرب و اذنان آن، اصل را رها کرده و به فرع چسبیده‌اند.

زن قبل از هر چیز باید خود را به عنوان «کدبانو» درک کند. اداره درون خانه، فطرتاً بر عهده خانم‌ها قرار داده شده است و به رغم کوتاه‌نظران، به عهده گرفتن این سه کار نه تنها تحقیر زنان نیست، بلکه نشان‌دهنده لیاقت آن‌ها برای کارهای بزرگ

و بسیار ارزشمند است. چه کاری مهم‌تر از اینکه بانویی، محیط خانه را گرم و باصفا و آرام نگه دارد و به تربیت انسان‌های ارزنده بپردازد و مایه آرامش و پناه شوهرش باشد؟
آسایش و خوشی زندگی به داشتن پول و خانه مجلل و ماشین و ریاست و قدرت نیست. اگر خانه به صورت قصری باشد؛ ولی زن خانه، کدبانوی خانه نباشد، آن خانه ویران و قبرستان است.

اگر شوهر با قلدری به همسرش نگاه کند و زن با اطاعت نکردن از شوهر و یا تنبلی و ندانم‌کاری، رمز و راه خانه‌داری را نداند، همان خانه را بر سرخود خراب خواهند کرد. خانه وقتی آباد است که زن و شوهر، مایه سکونت خاطر همدیگر باشند و سکونت خاطر نیز وقتی پدید می‌آید که نخست، عوامل آن را شناخت و سپس به اجرای آن عوامل پرداخت.
همه نیروهای جامعه باید بسیج گردند تا همان‌گونه که در فکر درس خواندن و گرفتن مدرک علمی دخترانشان هستند، در فکر زندگی آن‌ها نیز باشند. بنای اصلی زندگی بانوان بر سه پایه قرار گرفته است:

۱- شوهرداری؛ ۲- خانه‌داری؛ ۳- مقام مادری. مشروط بر اینکه این بنا زیرپوشش تعالیم ارزشمند اسلام قرار گیرد.
در مورد شوهرداری، در آیه ۲۱ سوره روم می‌خوانیم:

«وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا

و از نشانه‌های خدا این است که همسرانی از جنس خود شما برای شما آفرید.».

این آیه با صراحت می‌گوید: زندگی زن و شوهر بر این اساس قرار داده شده که هر دو مایه سکونت خاطر همدیگر باشند. زن شوهردار باشد و شوهر، زن‌دار باشد؛ وقتی که امور دیگر، آن‌ها را خسته و اعصابشان را پریشان نمود، تسکین‌بخش هم باشند و با این خصلت، اعصاب خود را آرام سازند.
بنابراین، زن بر اساس آیه فوق، باید در شوهرداری به قدری توانمند و با تدبیر باشد که آسایش و آرامش شوهر را فراهم سازد.

این از نشانه‌ها و برکات خداست که چنین زمینه‌ای را در زن و مرد به وجود آورده تا خودشان این زمینه را شکوفا و بارور کنند و همدم و مونس گرم همدیگر باشند.

در مورد خانه‌داری و فرزندداری، اسلام ارزش این دو را به آنجا رسانده که پیامبر(ص) فرمود:

هر بانویی که در خانه شوهر به منظور خدمتگزاری، چیزی را جابه‌جا کند، خداوند به او از روی رحمت نظر کند و هر کسی که مورد نظر رحمت خدا باشد، از عذاب او در امان خواهد بود.

ام سلمه، یکی از همسران آن حضرت پرسید: ای رسول خدا! مردان (با انجام جهاد و کارهای اجتماعی) ارزش‌ها را مخصوص خود نمودند. پس برای زنان بینوا چه ارزشی وجود دارد؟

پیامبر(ص) در پاسخ فرمود: هرگاه آبستن شد، مانند روزه گیرنده شب‌زنده‌داری است که با جان و مال در راه خدا جهاد می‌کند. وقتی که وضع حمل کرد، پاداش و ارزش آن به قدری وسیع است که هیچ کس عظمت آن را درک نمی‌کند. وقتی که به کودکش شیر داد، برای هر یک بار مکیدن طفل، معادل ارزش آزاد نمودن یک برده از فرزندان اسماعیل پاداش دارد و وقتی که از شیر دادن کودکش فارغ گردید، فرشته‌ای نزدیک می‌شود و به او می‌گوید: گناهانت بخشیده شد. اکنون (مانند اینکه در آغاز تکلیف هستی) اعمال خود را شروع کن.[6]

سه. حقوق زن بر شوهر

رسول خدا(ص) فرمود:

«أَوْصَانِي جَبْرَائِيلُ بِالْمَرْأَةِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ لَا يَنْبَغِي طَلَاقُهَا إِلَّا مِنْ فَاحِشَةٍ مُبَيَّنَّةٍ؛

آن‌قدر جبرئیل، درباره زن به من سفارش کرد که گمان کردم طلاق دادن او روا نیست، مگر طلاق دادن زنی که آشکارا بی‌عصمتی کند».[7]

بانویی نزد رسول خدا (ص) آمد و پرسید: حق زن بر شوهرش چیست؟ پیامبر(ص) فرمود: لباس و غذای همسرش را تأمین کند و اگر خطا کرد، او را ببخشد.

شخصی از امام صادق(ع) پرسید: حق زن بر شوهر چیست؟

امام در پاسخ فرمود: لباس و غذای او را تأمین کند و با چهره خشن، به او نگاه نکند. [8]

امام سجاد(ع) در ضمن برشمردن حقوق افراد نسبت به همدیگر، فرمود: اما حق زن، آن است که بدانی خداوند او را مایه آرامش و انس تو قرار داده است و بدانی که زن، نعمت الهی برای توست. او را گرمی بدار و به او مهربان باش. او پای بند زندگی توست. به او محبت کن و غذا و لباس او را فراهم نما و اگر از روی ناآگاهی، خطا کرد، او را مورد عفو قرار بده. [9] امام صادق(ع) فرمود: کسی که به زن و بچه‌اش نیکی کند، خداوند عمر او را طولانی می‌کند.

پیامبر(ص) فرمود: مردی که لقمه غذا را به دهان همسرش بگذارد، در پیشگاه خدا اجر و پاداش می‌برد. [10]

رسول خدا (ص) فرمود:

«جُلُوسُ الْمَرْءِ عِنْدَ عِيَالِهِ أَحَبُّ إِلَيَّ إِلَهِي تَعَالَى مِنْ إِغْتِكَافٍ فِي مَسْجِدِي هَذَا؛

نشستن مرد در نزد زن و بچه‌اش، در پیشگاه خدا محبوب‌تر از اعتکاف عبادت شبانه‌روزی سه روزه در این مسجد من (مسجدالنبی) است». [11]

پاداش عظیم زن در برابر خدمات خود به شوهر

برای اینکه به عظمت حقوق زنان، بیشتر پی ببریم و بدانیم که آن‌ها از دیدگاه اسلام تحقیر نشده‌اند، بلکه در پیشگاه خدا به خاطر خدماتشان به شوهر، دارای پاداش بسیار هستند، به روایت زیر توجه کنید:

عصر پیامبر اسلام (ص) بود، بانویی به نام «اسماء، دختر یزید انصاری»، به نمایندگی از طرف بانوان مسلمان، نزد پیامبر(ص) آمد و چنین گفت:

پدر و مادرم به فدایت! من به نمایندگی از جانب بانوان به حضور شما آمده‌ام. خداوند متعال، تو را هم به سوی مردان و هم به سوی زنان به پیامبری فرستاد و ما نیز مانند مردان به رسالت تو ایمان آوردیم و به یکتایی خدای تو معتقد شدیم (پس فرقی با مردان نداریم)؛ ولی اکنون عرض من این است که ما زنان به علت محدودیت‌ها در خانه‌ها نشستیم و غریزه جنسی شما مردها را اشباع می‌کنیم و فرزندانمان را در رحم خود می‌پرورانیم؛ ولی کارهای مقدس و ارزشمند مانند شرکت در نماز جمعه و جماعت و تشییع جنازه و عیادت بیماران و ... و از همه مهم‌تر، از جهاد در راه خدا محروم هستیم و ما را در این امور، بهره‌ای نیست. با توجه به اینکه اگر مردان به حج و جهاد بروند، ما در غیاب آن‌ها از مال و آبروی آن‌ها، حفاظت می‌کنیم و برای تهیه لباسشان، نخ‌ریسی می‌نماییم و فرزندانمان را تربیت می‌کنیم. آیا در عین حال، مانند آن‌ها از پاداش‌های بزرگ جهاد و ... محروم هستیم چرا؟

رسول خدا(ص) از سخنان زیبا و پخته اسماء، شگفت‌زده شده و به اصحاب فرمود: آیا تا کنون شنیده بودید که زنی به این زیبایی، مسائل دینی خود را بپرسد؟

آنگاه، پیامبر(ص) به اسماء فرمود: ای اسماء! بدان و به بانوان دیگر نیز اعلام کن:

«إِنَّ حُسْنَ تَبَعْلِ الْمَرْأَةِ وَ طَلَبِهَا مَرْضَاتَهُ وَ اتِّبَاعَهَا مُوَافَقَتَهُ يَعْدِلُ ذَلِكَ كُلُّهُ ؛

همانا شوهرداری نیکویی زن، تحصیل خشنودی او و توافق در اصول و پیروی از او، ارزش و پاداشش معادل ارزش و پاداش همه جماعت‌ها و جهاد و حج مردان است». [12]

خودآزمایی

1- سه وظیفه اصلی زنان (در خانواده و زندگی زناشویی) را نام ببرید؟

- 2- با توجه به حدیثی که امام باقر (ع) از پیامبر(ص) نقل کردند، حق شوهر بر همسرش چیست؟
- 3- امام سجاد(ع) در باره حقوق زن چه فرمودند؟

پی‌نوشت‌ها

- [1] وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۱۲.
- [2] فروع کافی، ج ۵، ص ۵۰۷؛ وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۱۲.
- [3] فروع کافی، ج ۵، ص ۵۰۷؛ نهج البلاغه، حکمت ۱۳۶ روایت شده، امام علی(ع) در معنی «حسن التبعل» فرمود: یعنی زن مسلمان خود را برای شوهرش خوشبو کند. در کتاب قاموس در معنی واژه «تگل» آمده: یعنی زن از همسرش اطاعت کند و خود را برای او بیاراید.
- [4] مکارم الاخلاق، ص ۲۴۵.
- [5] الحلقات الذهبیه، ج ۱، ص ۶۰.
- [6] وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۱۷۵.
- [7] فروع کافی، ج ۵، ص ۵۱۲.
- [8] همان، ص ۵۱۱.
- [9] بحار، ج ۷۴، ص ۵.
- [10] المحجة البيضاء، ج ۳، ص ۷۰.
- [11] تنبیه الخواطر، ص ۳۶۲، میزان الحکمة، ج ۴، ص ۲۸۷.
- [12] اعلام النساء، ج ۱، ص ۶۷؛ اسدالغابه، ج ۵، ص ۳۹۸.

دفتر نشر فرهنگ و معارف اسلامی مسجد هدایت
محمد محمدی اشتهاردی